

לקו"ש חט"ז שיחה ב' לפרשת ויקהל (הדרן על מסכת חגיגה)

רקע

שיחה זו נערכה משיחת כ"ף מנחם-אב ה'תשל"א, ומאמר ד"ה פדה בשלום י"ט כסלו ה'תשל"ב. וראה בארוכה ב"רקע" של שיחה ד' לפרשת תרומה בחלק ט"ז אודות התוועדות כ"ף מנחם-אב הנ"ל. ונביא כאן בקצרה רק השייך לשיחה זו בעז"ה.

בשתי השיחות הראשונות האריך כ"ק אדמו"ר בביאור הגמרא בסוף מסכת חגיגה, במחלוקת ר' אליעזר וחכמים בטעם שהמזבח לא נטמאה, וביאור פלוגתות בית שמאי ובית הלל לאורך הש"ס, דלשיטתיהו אזלי, ורבי אליעזר ה' מתלמידי בית שמאי. שיחה זו הוגהה לקראת שבת פרשת תרומה תשל"ו, ונדפס בחלק ט"ז שיחה ד' לפרשת תרומה.

בשיחה השלישית, חזר רבינו לסיום הגמרא, וביאר המשך הגמרא שם בעניין החילוק שבין תלמידי חכמים ופושעי ישראל, שאין אור של גיהנום שולטת בהם. השיחה נערכה, כנ"ל, עם עוד כמה פרטים ממאמר ד"ה פדה בשלום תשל"ב, והוגהה לקראת שבת פרשת ויקהל תשל"ו. נדפס בחלק ט"ז שיחה ב' לפרשת ויקהל.

אחרי כל הנזכר לעיל, ראוי לציין לדבר נדיר בה"הדרן" שבשיחה שלפנינו, בפרשת ויקהל: בהיותו חלק שני של ה'הדרן' (אשר חלקו הא' נדפס בפרשת תרומה, כנ"ל), אין בשיחה זו הסבר ונעיצה בין התחלת המסכת לסופה - כרגיל ברוב הדרני הרבי.

*

ב' קטעים מהשיחה כפי שנאמרה בהתוועדות, ולא נכנסו לשיחה המוגהת. (מובא כאן בלה"ק לערך כמו שמופיע בתורת מנחם, ועם קישור לאתר 'אשרינו' להחלק בשיחה).

בביאור הדברים בשיחה המוגהת, הרבי מבאר שיש ב' אופנים להתקשר להקב"ה, היחוד שעל ידי לימוד התורה והיחוד שעל ידי קיום המצוות (וראה הערה 25). אמנם בהתוועדות, סגנון הדברים הי' כחילוק שבין עבודת ישכר ועבודת זבולון. [והתחיל עם הקדמת "א גרעסערער קשיא"](#):

אינו מובן: מה עושה תלמיד חכם בגיהנם?! אם הוא תלמיד חכם, עליו להיות בבית המדרש וישיבה וללמוד תורה; ואם הוא בגיהנם, הרי זו הוכחה שאינו תלמיד חכם. וכאן הרי אומרים שהוא אכן תלמיד חכם, ואעפ"כ נמצא בגיהנם, ורק שאין אור של גיהנם שולט בו!..

ובהקדם, המבואר בספרים שבכללות נחלקים בנ"י לב' סוגים - ישכר וזבולון. ישכר - יושבי אוהל, שעיקר עסקם בלימוד התורה, וזבולון - בעלי עסקים, שעוסקים בעניני העולם, אלא שזהו ע"פ תורה, ועד שנקראים "תמכין לאורייתא", אבל בכל אופן אינם נמצאים בד' אמות של תורה, אלא עושים דירה לו ית' בתחתונים ע"י עבודתם בעולם.

ובנוגע לב' הסוגים דבנ"י נאמר "ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגו'" (וכן הפכם), וכמ"ש הרמב"ם "רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו", אלא שהקב"ה מבקש (ונותן כח שיוכל להיות) "ובחרת בחיים".

אמנם, כאשר חטא ופגם ועבר את הדרך, אז ישנה המציאות ד"אור של גיהנם" אפילו אצל תלמידי חכמים. אלא שלהיותו ת"ח שכל גופו אש, "אין אור של גיהנם שולטת בתלמידי חכמים"; ועד"ז בנוגע לסוג בנ"י שנקראים בשם זבולון, שלהיותם מלאים מצוות כרימון, "אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל", אבל פועלת את הענין ד"רחץ ה' צואת בנות ציון", כך שע"פ פס"ד תורתנו, תורת חיים, יוצא יד"ח בעונש זה לכל הדעות, וזוכה ש"ס עונך וחטאתך תכופר".

בענין שאסור לבזות תלמיד חכם (ראה סעיף ו') [סיפר כ"ק אדמו"ר בבת שחוק](#):

ה' יהודי בפטרבורג (לנינגרד) - הוא כבר בעולם האמת, ולכן לא אזכירו בשמו - תלמיד חכם מופלא ("א' מורא'דיקער") שה' יושב כל היום בתפילין, וכאשר מישהו פגע בו, אמר לו, שידע שפוגע הוא בארון של תורה!...

וראה גם בשיחת שבת פרשת עקב כ"ף מנחם-אב תשט"ז, הסיפור עם עוד כמה פרטים (נדפס בתורת מנחם חלק י"ז עמ' 156).

*

במאמר ד"ה פדה בשלום שכ"ק אדמו"ר אמר בהתוועדות י"ט כסלו תשל"ב, נתבאר בארוכה ענין הפדי' בשלום שעל ידי התורה, ואף שבעצם התורה למעלה יותר מענין השלום.

[ומביא שם](#) מביכל תקס"ח שיצא לאור אז בספר (ספר המאמרים תקס"ח, ראש חודש כסלו תשל"ב) ד"ה למען תזכרו, על מאמר הזהר תלת קשרין מתקשראין דא בדא ישראל באורייתא ואורייתא בקוב"ה, שהקשר על ידי תורה הוא באופן של אחדות ממש.

ובהמשך לזה, בשבת פרשת וישב, אמר כ"ק אדמו"ר מאמר ד"ה וישב יעקב, והמשיך לבאר מה שכתוב בביכל הנ"ל. עיין שם.

*

שיעורים בנושא ה"רקע" של השיחה, מאת הרב מ"מ שי' שוחאט, תמצא באתר הפרויקט. [כאן חלק א'](#), בו מבאר החידוש של השיחה בענין דירה בתחתונים על ידי לימוד התורה, והקשר לתקופת שנת תשל"א מאז השיחה הידוע בט"ו שבט, שצריכים לכבוש ("איינעמען") את העולם בלימוד התורה.

הוספות

מצורף חלק מכתב כ"ק אדמו"ר אל הרב שמחה עלבערג לכבוד הסיום של לומדי הדף היומי בבורו פארק על סדר מועד ומסכת יבמות, בו גם מבאר טעם שאין אור של גיהנם שולט בתלמידי חכמים. ואף הדפיסו אז בגליון 'הפרדס' שנה לז חוברת י עמ' 39. [הצילום כאן, מלקוטי שיחות חלק ח' בהוספות עמ' 247].

ב"ה, ערב ריש ירחא תליתאי, ה'תשכ"ג

. . . מחגיגת סיום של סדר מועד ושל מסכת יבמות, הנערכת ביום א' ג' סיון הבע"ל, ימי הגבלה,

ובודאי, בסגנון הידוע, מתכיפין התחלה (דסדר ומסכת שלאחרי זה) להשלמה.

ויישר חילא דכת"ר לאורייתא, שגדול ענין תלמוד תורה בכלל, ועאכו"כ ת"ת דרבים, ובפרט — לימוד הגמרא.

וביחוד ע"פ השמועה אשר מערב בהלימוד דברי התעוררות ויראת ה', כציווי חז"ל אי יראת ה' היא אוצרו הן וכו',

אשר ע"פ ביאור רבנו הזקן בעל התניא והשולחן ערוך — אשר השנה שנת המאה וחמשים להסתלקות הילולא שלו — הם עניני פנימיות התורה.

שכדברי מרע"ה רעיא מהימנא, לית תמן לא קשיא כו' ולא מחלוקת וכו', ואדרבה עי"ז (כסיום המסכת) מרבים שלום בעולם, וביחוד — ת"ח.

— ועפי"ז יש לבאר מה שת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהן, כי אור של גיהנם אפשר להבראות ונברא רק ביום השני, שבו נבראת מחלוקת, משא"כ — בשלום ובריבוי השלום —

ולא עוד אלא שע"פ סיום דברי רעיא מהימנא שם — ישראל יפקון בי' (בלימוד דאילנא דחיי) מן גלותא ברחמים, קיום היעוד, דבתולת ישראל נשאת לקוב"ה, כי העוה"ז אירוסין היו אבל לימות המשיח יהיו נשואין.

ירחא תליתאי : שבת פח, א.

של . . . ושל : ע"פ מו"ק כו, א.

סדר מועד . . . יבמות : ראה חירושי הש"ס להצ"צ (ריש יבמות) ע"ז שהתחלת

שני הנ"ל היא י"ה.

ובפרט — לימוד הגמרא : שהוא דוקא המביא לידי מעשה, ומטעם זה דוקא שקולה ת"ת כנגד כל המצות (הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"ד ס"ג). ובפרט בלימוד רבים (עיין ב"מ ספ"ב : ונראה — אני ואחיכם שונאים ומנדיכם — בשמחתם — דבעלי גמרא).

כציווי חז"ל : שבת לא, סע"א.

ע"פ ביאור : לקו"ת ויקרא ו, א.

שכדברי מרע"ה : זח"ג קכה, ב.

מרבים שלום : ראה סנה' (צט, ב) כל העוסק בתורה לשמה כו' שלום כו' שלום. ובשליה מסי' שבועות (קפג, ע"ב).

אין אור : סיום סדר מועד (תגיגה בסופה).

ביום השני : פסחים (נד, א) : משא"כ חללה דגיהנם דקדם, ולכן אפשר שימצאו בו ת"ח (ועיין תקו"ז תל"ב בסופו). וראה ג"כ ברכות (טו, ב) מצננין לו. ואכ"מ.

נבראת מחלוקת : ב"ר פ"ד ו, ור"י ור"ח (שם) פליגי רק מאי טעמא דאין כתיב כי טוב, אבל לא בגופא דעובדי.

העוה"ז אירוסין כו' : שמו"ר ספטי"ו, ונשאת ביום הרביעי דוקא — עיין ז"ח שה"ש (סט, רע"ג).

ולחביבותא דמלתא מצורף גם מכתב של הרב מנשה (הקטן) קליין אל הרבי, ובו ביאור משלו בסוגיא. [נדפס בשו"ת משנה הלכות חלק יו"ד סימן שי].

סימן שי

ת"ח אין אור של גיהנם שולט בהם

ב' לסדר ואל אצילי בני ישראל התשמי"ה בני יצו"א
מנחם ציון ובונה ירושלים, ירחם על עמו המפוזר בין

הגוים, ויקבץ נדחיו ויכנס נפוצותיו מבין העמים, ובראשם רב האי גאון וצדיק קדוש יאמר לו מדברנו דעמא משורוי כנסת הגדולה רבש"י בקש"ת מוהרב"מ שניאורסהאן שליט"א ב"ק אדמו"ר מליובאוויטש.

אחד שבחרג"ק צאהבה נאמנה וכו', כדי שלא תהא ציאה ריקנית צלי דברי תורה מה שתמהתי בשלהי חגיגה א"ר אבוהו א"ר אלעזר ת"מ אין אור של גיהנם שולט בהן ק"ו מסלמנדרה וכו' ת"מ שכל גופן אש דמדיב הלא כה דברי כ"ש נאם ה' על אחת כו"כ אמר ר"ל אין אור של גיהנם שולט בפושעי ישראל ותמהתי מה שייך אור של גיהנם בת"מ ולמה לן ק"ו אין אור של גיהנם שולט בהן ובלאו הכי נמי מי הו' שולט וגם אין ליה המשך עם ר"ל שמיירי בפושעי ישראל ומחלוקת רחוקה וראיתי לרבינו המהרש"א בח"א דמיירי בת"מ פושעי ישראל שה' ראוי לגיהנם אלא שאין אור של גיהנם שולט בו, והוא דשלט באחר שה' פושעי להכעיס, ורא' לחילוקו נראה מדברי התוס' ד"ה פושעי ישראל וכו' נראה דלאו בפושעי ישראל בגופן דהא אמרינן בראש השנה (דף י"ו) פושעי ישראל בגופן גיהנם כלה והם אינם כלים אלא בפושעי קצת וא"כ הכי"כ בת"מ החילוק בין פושעי קצת להרבה, ולפ"ו אחי ספיר ההמשך מר"ל שהוסף דלא זאת פושעי ישראל ת"מ שאין אור של גיהנם שולט בו מקרא דהלא כה דברי כ"ש, אלא אפילו פושעי ישראל ע"ה נמי ק"ו ממוצת הוצב דאין אור של גיהנם שולט בהם.

ונראה החילוק מיהו הוא בין ת"מ פושעי ישראל לע"ה דבת"מ אין אור של גיהנם שולט בו מפני שהוא אש ואין אש אוכלת אש אבל בע"ה אור של גיהנם שולט וזוער עליו כמו שה' על המוצת אלא שאינו שולט בו ואינו מכלהו והכי"כ בפושעי ישראל ע"ה האש של גיהנם יבעור ויצרף הקינים אלא יכלה.

ובזה לכאורה יובן מה שיש להקשות סתירת הדברים דכאן אמר רשב"ל דפושעי ישראל בגופן אין אור של גיהנם שולט בהן ובסנהדרין קי"א אמר ר"ל ופערה פיה צלי חוק אפילו לא קיימו חוק אחד וקיימו כל התורה כולה יורד לגיהנם ולפמ"ש אחי ספיר דר"ל צאמת ס"ל דאפילו צלי חוק אחד שלא קיים יורד לגיהנם אלא דאין האור שולט בו כמו זהב המוצת שכמה שנים האור זוער עליו ואינו שולט.

וְאִלּוּ דמסתפינא הינלפענ"ד לפרש גם הא קושית התוס' שהקשו מפושעי ישראל מגופן צדיק לטון חו"ל, גיהנם כלה והם אינם כלים וא"כ לכאורה לאחר שיכלה הגיהנם מה יאח צהם שהרי הם אינם כלים וע"כ הם יצרו ויחזרו בצחינת לבנתי ידח ממנו נדח ואפילו האזכרים בארץ אשור והנדמים בארץ מנרים יצואו וישמחו צהר ה' נמלא

דצאמת אפילו פושעי ישראל בגופן נמי לא ידחו אלא מנרפס כאש של המוצת ומיושבת ספיר קושית התוס' וא"כ מיירי ר"ל אפילו בפושעי ישראל בגופן נמי, וי"ל לפ"ו גם קושית המהרש"א מאחר ששלט בו אור של גיהנם ולפמ"ש לא קשה דצאמת אפילו כה"ג נמי אין אור של גיהנם שולט, אלא דהכוונה דאינו שולט לבלותו ח"ו ולא הוה בכלל אש אוכלת אש והא כלה ונאצד וצאמת כי לאחר שהלך אחר ר' יוחנן הוציאו מגיהנם ולא נאצד, ואולי דוקא ר' יוחנן לשיטתו סנהדרין קי"א ה"ל דאפילו לא קיים רק חוק אחד ניצל מגיהנם ושפיר הוציאו.

ובזה מיושב נמי קושית שני' שהקשו התוס' מהא דאמרינן בסוף הוצב (צ"מ נ"ח) הכל יורדין ועולין חוק משלשה לאו צהינם מיירי אלא במקום אחד לידון וכו' ולפמ"ש י"ל דיורדין צאמת צהינם אלא שאין האור שולט בהם, ואולי לר"ל דס"ל לצלי חוק אפילו חוק אחד וכדי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא א"כ ח"ו ליכא לצלי חוק ולכן הכל יורדין אלא שאין שולט בהם האור של גיהנם.

ואולי ה' זה מחסדי ה' על הנדחים ופחוסים שלא יאבדו ולכן מכניסים גם את הצדיק לפעמים על דבר קטן כדי להוציא עמו מגיהנם את כל הרשעים כידוע מרבנו הנ"ח ומספרים מכ"ק הרה"ק מבארדיטשוב וידוע שהוא דרך רבינו הריב"ש טוב ולכן אפשר ר"ל לשיטתו דמבאר צ"מ פ"ד דנמשך קצת ומיד חזר בו ולכן אמר לבנתי ידח ממנו נדח דאפילו לא קיים רק חוק אחד נכנס צהינם ואין שולט בו ומוציא עמו הנדחים וגיהנם כלה והם אינם כלים, וצאמת כי כן מצינו בגמ' צ"י פירוש שקבש שימו לו את כל בני דורו שילבו לגן עדן (עירובין נ"ד) ונמנו לו מרוייהו ד' מאות שנה חיי והי"ל כל בני דורו מגיהנם וכנראה דכל בני דורו של ד' מאות שנה שכלם נקראו בני דורו ואפילו אותן שכבר היו צהינם הוציאה לבנתי ידח ממנו נדח בכל אופן, ואפשר דזה כונת חו"ל (פסוה י"ד) לכן אחלק לו וגו' ואח פושעים נמנה שנמנה עם מתי מדבר והוא חטא רבים נאש שפיצר על מעשה העגל ולפושעים יפגיע שזקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה וכו' ע"ש.

והנה אמרו ז"ל דלכן לא נכנס משה רבינו לארץ שלעמיד יצאו עמו מתי מדבר והנה נאשר רבינו משה צמדבר בצביל מתי מדבר זהו ואת פושעים נמנה שנמנה עם מתי מדבר והוא חטא רבים נאש שפיצר על מעשה עגל ולפושעים יפגיע שזקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה ואולי הכוונה דצעה שאמר לו הקב"ה לך רד כי שחת עמך ויחל משה את פני ה' אלקיו ועדיין פושעים היו שעדיין עומדים ועוזרים לעגל עי"ן א"ע עה"ת ואפ"ה התפלל עליהם אל

תשחת את עמך כי לבנתי ידח ממנו נדח ואולי זה מה שאמרו ניחא ליה לחבר ליעבד אסורה וטא ולא יעבור ע"ה אסורה רבה חיה דרכינו שקבלנו מרבנו הריב"ש טוב לקרב ולא לרחק עד כי יחוס עלינו ויקרבינו צביאת משיח דקינו צב"א.

ובזה נלפענ"ד נעוץ סוף מס' צתחלתה שסיים אמר ר"ל וכו' דכתיב כפלת הרמון רקתך אל חקרי רקתך אלא רקיני שבך על אחת כמה וכמה הדרן עלך חומר בקודש וסליקא לה מס' חגיגה ונראה דלכאורה יש להקשות דברים פרי' חומר בקודש דקחשיב י"א חומרות בקודש זה למעלה מזה דלמה לן כל החומרות האלו דלכאורה קדושה אחת לכולן הוא ואו שהוא קודש או שהוא חול. וכן יש להקשות דברים פירקין הכל חייבין צראה וכו' ואחיה קטן כל שאינו יכול לרכוב על כמיפו של אביו ולעלות לירושלים להר הבית, וז"ע למ"ל בכלל לעלות ולראות ובגמ' אש אנשים צאים ללמוד נשים צאות לשמוע טף למה הן צאים ליתן שכר למצוייהם ולכאורה הרי כבר יש להם שכר צבאים ללמוד ולשמוע.

וְפִי' ז"ל שהוא כדי לקבל עליו חוס' קדושה בהציאו לירושלים עיה"ק ונציהמ"ק מקום שהשכינה שם וכהנים עוסקים בעבודה והרואה אותם זריזין לעבודת השם בקדושה ובטהרה מושפע עליו קדושה ולכן הקטינים צאים ליתן שכר למצוייהם שהקטינים נמי הלא צריך להוסיף בקדושה והוא מדין חומר בקודש שצריך לעלות במעלות הקדושה חוה א"א רק במקום המקדש, והא רא' דיש ח"ו ת"מ פושעי ישראל ות"מ צדיק וכמ"ש התוס' והמהרש"א וכן יש חילוק בין פושעי ישראל במקצת לפושעי ישראל בגופו וכמ"ש התוס' והיכן מצינו חומרות וחילוקים אלו למה סיים ק"ו ממוצת ואלא מטעה שהכל אחד צין ת"מ שאמרת שאין אור של גיהנם שולט בו וצין ע"ה ולכן סיים הדרן עלך חומר בקודש דודאי יש חילוקין וחומרות במעלות הקודש דאלו לגיהנם ואלו ליי"צ חודש ואלו לדעוון עולם והכל לפי החומר שהי' בו ולכן וסליקא לך מסכת חגיגה שהכל חייבין צראי ואפילו קטן כדי להוסיף בקודש וכנ"ל.

ובוה הנני יו"ז קשור באהבתו בלו"ג.
מנשה הקב"ן